

Nr 176.

Av herr Nilsson, Petrus, m. fl., angående utförselbevis för smör samt importavgifter å fodermedel och oljevaxter.

Jordbrukets ekonomiska läge har under det sistförflutna året ytterligare starkt försämrats. Priserna å så gott som samtliga jordbruksprodukter voro i slutet av år 1931 nere på förkrigsnivån — delvis t. o. m. långt under — medan produktionsmedlen nästan undantagslöst lågo betydligt högre. Enligt en av Sveriges allmänna lantbrukssällskap uppgjord vägd prisindex för jordbrukets produkter och produktionsmedel låg generalindex för jordbruksprodukter under 1930—1931 22 % lägre än 1928—1929: under september 1931 var indexsiffran 28 % lägre än 1928—1929, varvid bör erinras därom att även femårsperioden 1924—1929 karakteriserades av en mycket låg index för jordbruksprodukter jämfört med produktionsmedel, nämligen 145 för jordbruksprodukter mot 188 för arbetslöner och 152 för jordbruksförnödenheter, om prisläget 1909—1913 sattes lika med 100. Medan det största priset på spannmål inträffade så tidigt som 1928—1929, har priset på animaliska produkter varit starkast under 1931.

Redan dessa indextal ge vid handen, att läget icke förbättrats sedan förra året, utan att krisen i stället alltmera skärpts, främst vad beträffar de animaliska produkterna. På grund av den animaliska produktionens avgörande betydelse för flertalet jordbrukare är detta en omständighet av allvarligaste art. För att i någon mån antyda karaktären av det rådande krisläget tillåta vi oss hänvisa till den framställning i kreditfrågan jordbruksutredningen nyligen ingivit till Kungl. Maj:t, vari bl. a. hushållningssällskapens uppfattning av situationen belyses.

I de yttranden, som ingått från hushållningssällskapens förvaltningsutskott, betecknas genomgående jordbrukets och dess binäringars nuvarande läge såsom synnerligen bekymmersamt, vilket anses bero på ett flertal samverkande orsaker, såsom 1931 års svaga skörd, låga priser på animaliska produkter och försvårade avsettningsförhållanden, höga skatter och utskylder, höga räntor, höga priser på jordbrukets hjälpmedel och driftsförnödenheter, disproportion mellan jordbrukets arbetslöner och nuvarande priser å dess produkter samt i skogsområdena det starka priset för skogsprodukter och de med depressionen på trävarumarknaden och importen av ryskt virke sammanhängande inskränkningar i skogsavverkningarna. För de svårast skuldsatta jordbrukarna

vore det, om en vändning till det bättre ej snart inträdde, endast en tidsfråga. när ekonomiskt sammanbrott komme att ske och vederbörande måste lämna sina jordbruk.

De räkenskapsresultat från svenska jordbruk 1930—1931 som offentliggjorts av direktör L. Nannesson, ge vid handen att en viss försämring av räntabiliteten över lag kan konstateras för det senaste bokföringsåret i jämförelse med det närmast föregående. De mellansvenska jordbruken ha under 1930—1931 lämnat 11 kronor lägre nettoavkastning per hektar än 1929—1930. Medelförräntningen har samtidigt nedgått från 1,9 till 1,3 %. Hektarskördarna äro praktiskt taget lika under de båda åren, men bruttoavkastningen 1930—1931 är 33 kronor lägre per hektar än föregående bokföringsår under det att driftskostnaderna minskats med endast 22 kronor per hektar. Vid de sydsvenska jordbruken har nettoavkastningen försämrats med 27 kronor per hektar. Förräntningen har nedgått från 3,7 till 2,5 %. Denna försämring har uppkommit trots att hektarskörderna vid jordbruken i fråga är 100 skördeenheter högre under det senaste bokföringsåret, vilken skördeökning väsentligen sammanhänger med avsevärt bättre sockerbets-skörd under 1930 än 1929. Bruttoavkastningen har minskats med 46 kronor per hektar, driftskostnaderna med endast 19 kronor. För de mellansvenska jordbrukarna har priset på jordbruksprodukterna medfört en nedgång i realisationspriset per skördeenheter från 13,2 öre 1929—1930 till 12,5 öre 1930—1931. Produktionskostnaderna ha samtidigt minskats från 16,7 till 16 öre per skördeenheter. Vid de sydsvenska jordbruken har realisationspriset per skördeenheter sjunkit med 1,4 öre under det att produktionskostnaderna per skördeenheter endast nedpressats med 0,6 öre.

Att jordbrukets ställning i förhållande till andra näringar sedan tiden före kriget oerhört försämrats är tydligt. Detta framgår bl. a. av de beräkningar över nationalinkomsten, som återgivas i arbetslöshetsutredningens betänkande. Enligt dessa beräkningar belöpte sig inkomsten från jordbruk, skogsbruk och fiske under år 1913 till inemot en miljard kronor, vilken inkomst, med hänsyn tagen till penningvärdets fall, i stort sett var oförändrad under 1920. Under 1921 och 1922 utgjorde inkomsten respektive 780 och 720 milj. kronor, motsvarande en index — med 1913 satt som 100 — av respektive 78 och 72. Efter att under de följande åren ha stigit, uppgick den 1927 till 900 milj. kronor, motsvarande en index av 90. Även om dessa indextal, såsom framhålles i betänkandet, äro osäkra, torde de dock giva en ungefärlig bild av utvecklingen. Industriens netto uppgick 1913 till omkring 800 milj. kronor och överskred år 1920 miljarden, motsvarande en ökning i runt tal av 30 %. År 1921 låg indexet vid 106 och 1922 vid 115, men redan 1923 var 1920 års siffra uppnådd. Stegringen fortsatte härefter kontinuerligt. Den absoluta inkomsten i 1913 års penningvärde belöpte sig 1927 till ej långt ifrån 1,300 milj. kronor, representerande en ökning av i det närmaste 60 % sedan 1913 och 20 % sedan 1920.

Dessa beräkningar över nationalinkomsten visa ett resultat, som överensstämmer med den kraftiga splittring av prisnivån, som ägt rum efter 1913. Arbets-

löshetsutredningen konstaterar, att jordbruksprodukternas priser mellan 1913 och 1929 stigit med respektive 16 % (vegetabiliska livsmedel) och 40 % (animaliska livsmedel), medan industriprodukterna ökats med 53 %.

Efter 1929 ha jordbruksprodukterna ytterligare fallit avsevärt i pris. Närslutna tabeller, återgivande kommerskollegii index och svenska partiprisnoteringar för vegetabiliska och animaliska livsmedel samt några grupper industrivaror under tiden 1913—1931, visa närmare gången av denna prisutveckling.

Medeltal för år	Vegetabiliska livsmedel	Animaliska livsmedel	Råvaror för och fabricat av järn- och metall-industri	Kalk, cement, tegel och glas	Trävaror	Textila råvaror och fabricat
1913	100	100	100	100	100	100
1920	262	304	359	356	350	444
1921	214	223	285	274	225	261
1922	174	162	141	197	173	219
1923	145	153	153	186	201	213
1924	149	154	132	176	193	221
1925	155	161	128	178	191	207
1296	144	146	126	172	177	186
1927	147	135	118	163	183	178
1928	141	141	114	162	185	184
1929	126	140	118	167	172	174
1930	109	124	111	161	172	139
1931.						
Januari	105	113	102	153	171	127
Februari	105	113	101	153	168	125
Mars	104	111	100	153	162	125
April	103	108	99	153	162	123
Maj	104	107	97	153	161	121
Juni	104	106	96	153	161	119
Juli	105	105	97	153	157	118
Augusti	104	107	96	153	157	117
September	100	109	95	150	154	117
Oktober	102	108	98	150	147	117
November	104	110	98	150	147	118

Svenska partiprisnoteringar.

Medelpriser	S v i n		Ä g g	S m ö r
	Stockholm	Göteborg		
	100 kg. lev. vikt			
1913 juni	90	—	—	—
1914 „	74	—	—	—
1920 „	228	209	270	463
1921 „	181	168	195	341
1922 „	153	135	130	333
1923 „	109	89	108	236
1924 „	100	89	122	268

Medelpriser	S v i n		Ä g g	S m ö r
	Stockholm	Göteborg		Malmö
	100 kg. lev. vikt		100 kg.	100 kg.
1925 juni	141	123	126	300
1926 „	134	120	116	278
1927 „	93	89	105	252
1928 „	125	116	111	272
1929 „	130	118	113	277
1930 „	112	96	86	220
1931 „	64	52	71	180
1931.				
Januari	70	59	125	206
Februari	64	51	110	225
Mars	66	53	99	202
April	66	56	73	189
Maj	69	53	70	183
Juni	64	52	71	180
Juli	64	51	76	179
Augusti	70	55	87	190
September	70	55	115	193
Oktober	69	55	134	190
November	64	50	162	201

Av kommerskollegii svenska partiprisindextal för sistlidna november må i övrigt anföras att indextalet för omalen spannmål var 109 medan mjöl, gryn och bröd stod i 132. För kreatur var indextalet 77 och för kött 92, för hudar och skinn 50, för läder 91 men för skodon 128. Ljus, tvål och såpa hade ett indexantal av 116, tjära 154, tändstickor 182, smörjoljor 140, färger 188 o. s. v.

Såsom framgår av ovanstående indexantal har priset varit synnerligen kraftigt för jordbruksalster av olika slag, medan priserna på industrivaror kunnat hålla sig relativt oförändrade tills på allra sista tiden och delvis fortfarande synas vara ganska oberörda av krisläget.

Den olika prisutvecklingen för jordbruk och industri återverkar även på arbetsförhållandena inom de båda näringarna. Lantarbetarlönerna stegrades visserligen synnerligen kraftigt åren 1914—1920 och lågo år 1920, då de nådde sitt maximum, i allmänhet 210 à 225 % över 1913 års nivå. De tre följande åren medförde emellertid en lönereduktion av 40—50 %, och för närvarande ligga de nominella lantarbetarlönerna mellan 60—70 % över löneläget 1913. Med hänsyn till levnadskostnadernas stegring är det alltså tvivelaktigt huruvida lantarbetarlönen reellt förbättrats under denna tid. Vid industrien däremot synes av förefintlig statistik framgå, att en genomsnittlig stegring på cirka 40 % inträtt i reallönen per år i förhållande till år 1913.

Man torde sålunda kunna utgå ifrån att det ekonomiska läget är avgjort ogynnsammare för såväl företagare som arbetare inom jordbruket än inom de industriella yrkena. Jordbruksbefolkningens ekonomiska motståndskraft

har under en lång följd av år oupphörligt försvagats. Som en följd härav ha även statsmakterna under de senaste åren sett sig nödsakade ingripa för att mildra verkningarna av krisläget. Vi erinra bl. a. om de år 1926 införda utförselbevisen för vete och råg i syfte att åt odlarna säkerställa en rimlig del av tullskyddet för dessa sädesslag samt om det år 1930 införda systemet av minimipriser och inmalningstvång för att trygga avsättningen av svensk brödsäd samt om 1931 års beslut om prolongering och komplettering av nämnda system. För den animaliska produktionen ha diverse åtgärder vidtagits för att vinna förbättringar i organisatoriskt och merkantilt avseende: däremot har ingenting företagits i prisförbättrande riktning, vilket dock med hänsyn till det rådande nödläget inom jordbruket måste anses vara det viktigaste för närvarande.

Sedan statsåtgärderna till stödjande av brödsädsproduktionen nu tillämpats under så lång tid, att verkningarna kunna med rätt stor säkerhet bedömas, torde man vara berättigad göra gällande att det på detta område visat sig möjligt att effektivt påverka prisläget till förmån för producenterna utan att några allvarliga olägenheter uppstått, vare sig i fråga om orättmätig prisfördyring för konsumenterna eller rubbningar av produktions- eller avsättningsförhållandena. Det borde icke vara omöjligt att vidtaga likartade åtgärder även för den animaliska produktionens vidkommande. Det är härvid att märka att den animaliska produktionens resultat är avgörande för det allra största flertalet jordbrukares ekonomi. Man torde approximativt kunna ange siffrorna 85 och 15 % såsom representativa för den animaliska respektive vegetabiliska produktionens andel i jordbrukets sammanlagda produktionsresultat. För att kunna verksamt stödja det stora flertalet jordbrukare i nuvarande brydsamma läge är det alltså nödvändigt att anvisa medel till prisförbättring för de animaliska produkterna.

Vid 1930 och 1931 års riksdagar framlades förslag om införande av en avgift för importerade fodermedel och denna avgifts restituerande vid export av den färdiga produkten. Det framhölls att en dylik tullrestitutionsprincip, som sedan gammalt befunnits lämplig och gagnelig för den industriella produktionens vidkommande, även borde komma till användning för jordbrukets produktion, varvid förslagsställarna närmast tänkte på framställningen av animaliska produkter. Som utgångspunkt för ett förfaringssätt av angivet slag tänkte sig motionärerna importavgifter för fodermedel med restitution vid utförseln av smör, fläsk, levande svin och ägg.

I en reservation till bevillningsutskottets betänkande, nr 11, utvecklades tankegången ytterligare beträffande den vara, som enligt reservanternas mening närmast kunde komma ifråga, nämligen smör, på följande sätt: därest tullrestitution för exportsmör motsvarande gällande tullsats infördes, uppstode påtagligen en tendens till ökad export: denna tendens motverkades emellertid omedelbart av inträdande knapphet på smör för inhemsk konsumtion med den påföljd att smörpriset snabbt dreves upp mot tullgränsen. En jämvikt

måste sålunda mycket snart inträda. Det inhemska priset komme följaktligen att ökas med tullens belopp: det pris importörerna finge betala bleve däremot oförändrat. Nyttan för jordbrukarna bestode alltså däri, att de erhöles ett så mycket högre pris för smöret på hemmamarknaden som smörtullen utgör.

Det synes oss vara ett fullt berättigat önskemål från producenternas sida, att, såsom dessa förslag åsyfta, det tullskydd, som fastställts för jordbrukets produkter, kommer jordbrukarna tillgodo. Emellertid kunna även andra vägar beträdas för att uppnå detta mål. Närmast till hands synes oss därvid ligga tanken att för de viktigaste animaliska produkterna, t. ex. smör och fläsk, införa utförselbevis enligt i huvudsak samma princip som tillämpas för vete och råg. Dessa utförselbevis innebära som bekant, att den som ur riket utför omalen råg eller omalet vete av marknadsgill beskaffenhet av vederbörande tullmyndighet erhåller bevis om utförsel med angivande av det tullbelopp, som skulle ha utgått vid införsel av sådan vara till enahanda myckenhet. Innehavare av utförselbevis är därefter berättigad att antingen utan tullavgifts erläggande införa råg eller vete till samma mängd som beviset avser eller — under vissa villkor — hos generaltullstyrelsen utbekomma ett belopp motsvarande tullavgiften för det utförda partiet med avdrag av 2 %. Tillämpat på animaliska produkter enligt vårt förslag skulle utgifterna för utförselbevisens inlösande bestridas genom avgifter för importerade fodermedel. Utförselbevisen skulle gälla såsom likvid vid import av fodermedel samt inlösas av generaltullstyrelsen i likhet med nu gällande utförselbevis för spannmål. Liksom i fråga om spannmål rätten att erhålla kontant ersättning för utförselbevis är begränsad av tillgången på under de sistförflutna 6 månaderna influtna tullmedel, borde i detta fall inga andra medel få tagas i anspråk än de belopp, som influtit genom importavgifterna å fodermedel.

Det bör framhållas, att dylika utförselbevis icke kunna betraktas som exportpremier. Pristillägget vid export får betalas av producenterna genom ökade produktionskostnader. Under det att producenterna själva få bestrida kostnaden för det högre exportpriset, ha de emellertid möjlighet att tillgodogöra sig den prisförhöjning på hemmamarknaden, som tullskyddets utnyttjande medger. Ur handelspolitisk synpunkt torde ingen berättigad invändning kunna framställas, enär det under inga förhållanden kan komma ifråga att uppmuntra försäljning till underpris på utlandsmarknaden: därigenom skulle nämligen syftet helt och hållet förfelas.

Ett dylikt system av utförselbevis för smör och fläsk, grundat på importavgifter av lämplig storlek, skulle enligt vår mening kunna avsevärt förbättra den animaliska produktionens lönsamhet. Då emellertid systemet — i vad det skiljer sig från utförselbevisen för spannmål — hittills är oprövat i vårt land, vilja vi för närvarande inskränka oss till att yrka på dess tillämpning endast för smör, varvid konsekvenserna lättare kunna överblickas.

Importen av fodermedel uppgick åren 1929—1930 till följande kvantiteter (i avrundade tal):

	1929	1930
	Ton	
Oljekakor	128,000	138,000
Annat kreatursfoder	66,000	50,000
Kli	40,000	40,000
	<u>Summa 234,000</u>	<u>228,000</u>

Den inhemska tillverkningen av kraftfoder (utom kli) uppgick år 1929 till 122.000 ton och 1930 till 92.000 ton.

Dessa siffror ge vid handen, att en importavgift av 2 öre per kilogram för importerat kraftfoder och en med hänsyn till foderutbytet häremot svarande avgift för oljeväxter skulle vara tillräcklig för att bestrida inlösning av utförselbevis å 20 öre per kg. för exporterat smör, då smörexporten 1929 och 1930 utgjorde resp. 24,000 och 26,000 ton.

Med stöd av det anförda få vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning och förslag till innevarande års riksdag rörande utförselbevis för smör samt importavgifter å fodermedel och oljeväxter till bestridande av kostnaderna härför.

Stockholm den 22 januari 1932.

Petrus Nilsson.

Johan Johansson,
Friggeråker.

Erik von Heland.

K. G. Westman.

L. Tjällgren.

Fr. Julin.

Anton Pettersson.

Per Andersson.

Alexander Nilsson.

